

مرکز آموزش عالی میراث فرهنگی

عنوان پروژه:

نقش موزه در آموزش میراث فرهنگی به کودکان

پایان نامه‌ی مقطع کارشناسی (ناپیوسته)

رشته‌ی موزه‌داری

نمره پروژه نهایی: بیست

استاد راهنما:

دکتر یوسف منصورزاده

پژوهشگر:

مأده دوستی

زمستان ۱۳۹۶

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
الف	چکیده.....
۱	مقدمه.....
۳	فصل نخست: کلیات تحقیق.....
۴	۱-۱- مقدمه فصل اول.....
۴	۱-۲- بیان مساله.....
۶	۱-۳- اهمیت و ضرورت پژوهش.....
۷	۱-۴- اهداف پژوهش.....
۷	۱-۵- پیشینه تحقیق.....
۱۱	۱-۶- سوالات و فرضیات پژوهش.....
۱۲	۱-۷- موانع و محدودیت‌های پژوهش.....
۱۲	۱-۸- فصل‌بندی.....
۱۳	فصل دوم: موزه و آموزش در موزه‌ها.....
۱۴	۲-۱- بخش اول: موزه.....
۱۴	۲-۱-۱- مقدمه.....
۱۴	۲-۱-۲- رشته‌ی موزه.....
۱۵	۲-۱-۳- کارکردهای موزه.....
۱۶	۲-۱-۴- تعریف موزه.....
۱۷	۲-۱-۵- سیر تحولی موزه‌ها.....
۱۷	۲-۱-۶- تفاوت موزه با سایر نهادها و رشته‌ها.....
۱۸	۲-۱-۷- موزه به مثابه نهاد یا مؤسسه.....

۱۹	.....۸-۱-۲- ضرورت و اهمیت وجود موزه‌ها
۲۰	.....۹-۱-۲- موزه از نگاهی نو
۲۱	.....۱۰-۱-۲- نقش و تأثیرات موزه در جامعه
۲۲	.....۱۱-۱-۲- مختصری در مورد تاریخچه موزه و موزه داری
۲۳	.....۱۲-۱-۲- طبقه‌بندی موزه‌ها
۲۴	.....۱۳-۱-۲- موزه کودکان
۲۴	.....۱۶-۱-۲- قدیمی‌ترین موزه‌های کودک در جهان
۲۶	.....۲-۲- بخش دوم: آموزش در موزه
۲۶	.....۱-۲-۲- مقدمه
۲۶	.....۲-۲-۲- مفهوم آموزش در موزه
۲۷	.....۳-۲-۲- ضرورت و شیوه‌های آموزشی کردن موزه‌ها
۲۸	.....۴-۲-۲- فرآیند یادگیری
۲۹	.....۵-۲-۲- محیط‌های یادگیری
۲۸	.....۶-۲-۲- یادگیری در محیط‌های آموزشی رسمی
۲۹	.....۷-۲-۲- یادگیری در محیط‌های آموزشی غیر رسمی
۲۹	.....۸-۲-۲- یادگیری در موزه
۳۲	.....۹-۲-۲- نظریه‌های یادگیری
۳۴	.....۱۰-۲-۲- رابطه دانش و یادگیری
۳۵	.....۱۱-۲-۲- یادگیری تعاملی و دستگاه‌های نمایشی تعاملی
۳۷	.....۱۲-۲-۲- انواع روش‌های آموزشی در موزه
۳۸	.....۱۳-۲-۲- آموزش غیر مستقیم با روش کاوشگری
۳۹	.....۱۴-۲-۲- آموزش با روش تدریس دریافت مفهوم
۴۰	.....۱۵-۲-۲- مخاطب موزه‌ای (بازدیدکننده)
۴۱	.....۱۶-۲-۲- مخاطب شناسی کودک در موزه‌ها
۴۲	.....۱۷-۲-۲- فرآیند آموزش در موزه‌ها
۴۳	.....۱۸-۲-۲- راهکارهای پیشنهادی در ارتباط با آموزش در موزه، ویژه‌ی آموزش به کودک
۴۴	.....۱۹-۲-۲- روش تدوین کارگاه آموزش میراث فرهنگی به کودکان در موزه‌ها
۴۴	.....۲۰-۲-۲- عوامل مؤثر آموزش در موزه‌ها
۴۴	.....۲۱-۲-۲- ویژگی‌های طرح‌ریزی یک برنامه آموزشی در موزه به کودک

۴۷	فصل سوم: روانشناسی کودک و آموزش در دوران کودکی (روانشناسی یادگیری).....
۴۸	۳-۱- بخش اول: روانشناسی کودک.....
۴۸	۳-۱-۱- مقدمه.....
۴۸	۳-۱-۲- تاریخچه مطالعه‌ی کودک از منظر روانشناسی.....
۵۰	۳-۱-۳- تعریف رشد.....
۵۰	۳-۱-۴- عوامل مؤثر بر رشد انسان.....
۵۰	۳-۱-۵- نظریه روانشناسان درباره‌ی رشد.....
۵۰	۳-۱-۶- نظریه‌ی شناختی- رشدی پیازه.....
۵۰	۳-۱-۷- اهمیت روانشناسی رشدی در شکل‌گیری دوران‌های کودکی.....
۵۲	۳-۱-۸- جامعه‌شناسی کودکی.....
۵۴	۳-۲- بخش دوم: آموزش در دوران کودکی- روانشناسی یادگیری.....
۵۴	۳-۲-۱- معنای آموزش.....
۵۴	۳-۲-۲- پیشینه‌ی آموزش.....
۵۶	۳-۲-۳- تولد پداگوژی (علم و هنر یادگیری- یاددهی).....
۵۶	۳-۲-۴- نگاهی نو به دوران کودکی.....
۵۷	۳-۲-۵- اندیشه آموزشی ژاک ژان روسو (قرن ۱۸).....
۵۹	۳-۲-۶- کودک و آموزش او بر اساس نظریه‌ی ماریا مونتوسری (قرن ۱۹).....
۶۳	۳-۲-۷- محتوای یک برنامه درسی سازگار با نیازهای کودک از دید ماریا مونتوسری.....
۶۶	۳-۲-۸- نظریه برونر درباره‌ی آموزش (قرن ۲۰).....
۶۶	۳-۲-۹- تفکر آموزشی پیازه (قرن ۲۰).....
۶۷	۳-۲-۱۰- روش‌های طراحی فرایند آموزشی.....
۶۸	فصل چهارم: نقش موزه در آموزش میراث فرهنگی به کودک.....
۶۹	۴-۱- بخش اول: میراث فرهنگی.....
۶۹	۴-۱-۱- مقدمه.....
۶۹	۴-۱-۲- معنای لغوی میراث فرهنگی.....
۶۹	۴-۱-۳- ریشه‌ی اصطلاح میراث فرهنگی.....
۷۰	۴-۱-۴- انواع میراث فرهنگی.....
۷۱	۴-۱-۵- فرآیند میراث‌سازی.....

۷۲	.....تعریف فرهنگ.....۶-۱-۴
۷۳	.....نقش میراث فرهنگی در رشد فرهنگی جامعه و پدید آمدن هویت ملی و فرهنگی.....۷-۱-۴
۷۳	.....مفهوم هویت.....۸-۱-۴
۷۳	.....ضرورت آشنایی کودکان با میراث و هویت ملی خود.....۹-۱-۴
۷۴	.....زمینه‌های شناخت و درونی‌سازی میراث فرهنگی.....۱۰-۱-۴
۷۵	.....بخش دوم: روش‌ها و فنون آموزش میراث فرهنگی به کودکان در موزه‌ها.....۲-۴
۷۵	.....جذابیت و قدرت عملکردی بالا در موزه‌ها.....۱-۲-۴
۷۵	.....راه کارهای پیشنهادی برای شناساندن میراث فرهنگی به کودکان در موزه.....۲-۲-۴
۷۶	.....کارگاه آشنایی با میراث فرهنگی.....۳-۲-۴
۸۰	.....کارگاه آشنایی با میراث معنوی.....۴-۲-۴
۸۱	.....اسطوره‌ها.....۱-۴-۲-۴
۸۲	.....افسانه‌ها و قصه‌ها.....۲-۴-۲-۴
۸۳	.....نقالی.....۳-۴-۲-۴
۸۴	.....لالایی‌ها.....۴-۴-۲-۴
۸۵	.....غذاهای سنتی.....۵-۴-۲-۴
۸۶	.....رقص و حرکات موزون.....۶-۴-۲-۴
۸۷	.....جشن‌ها.....۷-۴-۲-۴
۸۸	.....بازی‌های سنتی.....۸-۴-۲-۴
۸۹	.....مرمت سفال.....۵-۲-۴
۹۲	.....کارگاه مرمت نسخ خطی.....۶-۲-۴
۹۴	.....کارگاه آشنایی با مفهوم زمان و گذر آن.....۷-۲-۴
۹۴	.....تورهای آموزشی آشنایی کودکان با موزه‌ها.....۸-۲-۴
۹۷	.....کارگاه اکتشاف.....۹-۲-۴
۹۸	.....کارگاه‌های ساخت و ساز.....۱۰-۲-۴
۹۸	.....کلاس‌های آموزشی و هنری.....۱۱-۲-۴
۹۹	.....کارگاه هنر تجسمی.....۱۲-۲-۴
۱۰۰	.....کارگاه نمایش بازی یا بازی نمایش.....۱۳-۲-۴
۱۰۱	.....آموزش میراث فرهنگی از طریق قصه‌گویی در موزه‌ها.....۱۴-۲-۴
۱۰۲	.....انواع قصه‌گویی در موزه‌ها.....۱۵-۲-۴

۱۰۶	..... آموزش مفاهیم میراث فرهنگی به کودک از طریق قصه در موزه.....
۱۰۷	..... توضیح موزه همراه با قصه.....
۱۰۹	..... نقش تصویرگری در آموزش میراث فرهنگی به کودک.....
۱۱۰	..... آموزش و یادگیری از طریق بازی.....
۱۱۲	..... تعریف بازی از نگاه ژان پیاژه.....
۱۱۳	..... نقش بازی در رشد شخصیت کودک.....
۱۱۴	..... بازی و روش ایفای نقش.....
۱۱۶	..... ارزشیابی بعد از بازدید از موزه.....
۱۱۷	..... معماری موزه مناسب برای کودکان.....
۱۱۷	..... گرافیک محیطی برای موزه‌های با مخاطب کودک.....
۱۱۸	..... راه‌کارهایی برای بازدید بهتر کودکان از موزه‌ها.....
۱۲۰	..... مهارت‌های لازم برای راهنمای کودکان در موزه.....
۱۲۵	..... نتیجه‌گیری.....
۱۲۶	..... پیشنهادها.....
۱۲۸	..... منابع و مأخذ فارسی.....
۱۳۲	..... منابع لاتین.....

فهرست تصاویر

شماره تصویر.....	صفحه
تصویر شماره ۱: تور کودک و معماری.....	۷۵
تصویر شماره ۲: نشانه یونسکو برای میراث جهانی.....	۷۷
تصویر شماره ۳: بلیط فروشی در موزه.....	۷۸
تصویر شماره ۴: نبرد رستم و سهراب.....	۸۲
تصویر شماره ۵: تصویرسازی داستان دختر انار اثر صمد بهرنگی.....	۸۳
تصویر شماره ۶: نقالی داستان بیژن و منیژه شاهنامه توسط آوا فیاضی (۷ ساله).....	۸۴
تصویر شماره ۷: پخت نان سنتی - همراهی کودکان در پخت نان کوماج کرنو با نظارت ننه سلما... ..	۸۶
تصویر شماره ۸: مراسم رقص محلی.....	۸۷
تصویر شماره ۹: برگزاری جشن چله کوچیک و اجرای نمایش کوسه گلین.....	۸۸

- تصویر شماره ۱۰: بازی چوپل (الک دولک)..... ۸۹
- تصویر شماره ۱۱: روش صحیح وصالی..... ۹۱
- تصویر شماره ۱۲: کارگاه میراث من - کودکان در حال مرمت سفال..... ۹۱
- تصویر شماره ۱۳: آشنایی کودکان با موزه ملی ملک و طریقه‌ی ساخت سکه..... ۹۵
- تصویر شماره ۱۴: آشنایی کودکان با یکی از مهم‌ترین مفاهیم باستان شناسی، لایه نگاری و زمان..... ۹۷
- تصویر شماره ۱۵: کودکان با همکاری هم شهر گلی ساختند - تور معماری و کودک در کاشان..... ۹۸
- تصویر شماره ۱۶: نقاشی دیواری که به صورت گروهی توسط کودکان انجام می‌گیرد..... ۹۹
- تصویر شماره ۱۸: اجرای نمایش خیمه شب بازی در موزه عروسک و اسباب بازی کاشان..... ۱۰۰
- تصویر شماره ۱۹: کودکان از روی آثار موزه ملی ایران ماکت و ساختند و نمایشگاه در موزه ملی برگزار کردند..... ۱۰۱
- تصویر شماره ۲۰: قصه‌گویی در محیطی که کودکان می‌توانستند آزادانه بازی کنند..... ۱۰۲
- تصویر شماره ۲۱: قصه‌گویی ساده توسط گروه راز گردونه در موزه دارآباد تهران..... ۱۰۳
- تصویر شماره ۲۲: قصه‌گویی به روش کتابخوانی توسط گروه راز گردونه در باغ گیاه شناسی..... ۱۰۳
- تصویر شماره ۲۳: قصه‌گویی فانتزی گروه باغ قصه‌ها در موزه ملی ایران - طومار خواب آلود..... ۱۰۴
- تصویر شماره ۲۴: قصه‌گویی فانتزی گروه باغ قصه‌ها در موزه ملی ایران - شجرنامه خانوادگی من..... ۱۰۴
- قصه و نمایش توسط گروه باغ قصه‌ها در موزه و کتابخانه ملی ملک..... ۱۰۵
- قصه و بازی توسط گروه باغ قصه‌ها در موزه فرش ایران..... ۱۰۵
- تصویر شماره ۲۷: قصه‌گویی گروه باغ قصه‌ها در موزه آبگینه - قصه‌گویی مشارکتی..... ۱۰۶
- تصویر شماره ۲۸: قصه‌گویی در موزه عروسک و فرهنگ ایران..... ۱۰۷
- تصویر شماره ۲۹: تصویر کتاب آبی کوچولو اثر چمپن..... ۱۱۰
- تصویر شماره ۳۰: کودکان در حال بازی با پازل‌های مکعبی و تکمیل نقوش نسخ خطی..... ۱۱۱
- تصویر شماره ۳۱: آموزش بازی‌های کهن (ویژ و ویژک بازی) به کودکان..... ۱۱۴
- تصویر شماره ۳۲: گروه موزه کدو قلقله زن را اجرا کردند و بعد از آن بچه‌ها با ساختن ماسک شخصیت‌های داستان، نمایش کدو قلقله زن را بازی کردند..... ۱۱۵
- تصویر شماره ۳۳: اجرای نمایش کدو قلقله زن توسط موزه عروسک و اسباب بازی کاشان..... ۱۱۶
- تصویر شماره ۳۴: گرافیک محیطی موزه Marsico Campus..... ۱۱۷
- تصویر شماره ۳۵: کودک در حال بازی با چرخ ریسندگی - موزه عروسک و فرهنگ ایران..... ۱۱۹
- تصویر شماره ۳۶: الهه حریریان همراه عروسک طوطی سخنگو حین راهنمایی کودکان..... ۱۲۲
- تصویر شماره ۳۷: راهنما در حال قصه‌گویی برای کودکان - کاخ موزه نیاوران..... ۱۲۳

چکیده

یادگیری در موزه، فرآیندی حاصل از تعامل سه مولفه‌ی بافت (موزه)، شی و بازدیدکننده (کودک) است که از طریق آموزش رخ می‌دهد. مطالعات بسیاری در مورد نقش موزه در آموزش و یادگیری توسط بازدیدکننده وجود دارد. اما چگونگی آموزش مفاهیم میراث فرهنگی در موزه‌ها به گروه سنی کودک که منجر به یادگیری و در نتیجه انتقال آن به نسل نو شود، در ایران تا حد زیادی مغفول واقع شده است. از این رو فرآیند آموزش در موزه از طریق روش‌های صحیح که در یادگیری به کودکان کمک می‌کند، موضوع این پایان نامه است. مسئله پژوهش، انتقال مفاهیم میراث فرهنگی با روش‌هایی به غیر از روش معمول محیط‌های آموزشی رسمی که منجر به یادگیری فعال در کودک شود، می‌باشد. که یکی از محیط‌های مهم و تاثیرگذار موزه‌ها هستند. هدف، تعریف فضایی است که در آن آموزش، ضمن گذراندن اوقات فراغت و تفریح، همراه با بازی و سرگرمی و قصه، جهت یادگیری بیشتر انجام پذیرد. پژوهش از منظر هدف، کاربردی - کیفی و توصیفی است. در مبحث موزه، آموزش در دوران کودکی، میراث فرهنگی و روانشناسی کودک از روش کتابخانه‌ای استفاده شده و در بحث آموزش در موزه و روش‌های کاربردی برای انتقال میراث فرهنگی به کودکان ۵ تا ۹ سال در موزه‌ها از راه گفتگو با فعالان برتر حوزه آموزش کودک بهره برده شده است. یافته‌های پژوهش، بیانگر رابطه معنادار بین فضای آموزشی، جنسیت و سن بازدیدکننده، آموزش غیر مستقیم از طریق نمایش، بازی، فعالیت عملی، همبستگی توضیحات راهنما، بازدیدهای مکرر، با میزان یادگیری عمومی کودک دارد. بنابراین بر اساس رویکردهای آموزش در موزه (کنش متقابل)، موزه واجد خصوصیتی است، که آن را به عنوان کاتالیزور (عامل شتاب دهنده) جامعه و مرکزی برای کشف مسائل اجتماعی برای کودک تبدیل می‌کند. همچنین نتایج حاکی از ضعف عملکرد موزه‌های ایران، در میان سه مولفه یادگیری است و با توجه به زمینه‌های گسترده آموزشی در موزه، راه‌کارهایی را برای ارتقاء سطح یادگیری کودکان در فضای موزه‌ای ارائه می‌دهد.

واژگان کلیدی: موزه - آموزش - میراث فرهنگی - کودک.

آموزش فرآیندی است که در محیط‌های غیر رسمی مانند موزه‌ها نیز رخ می‌دهد. بر اساس تعاریف جدید، آموزش، هرگونه فعالیت یا تدبیر از پیش طرح‌ریزی شده‌ای است که هدف آن آسان کردن یادگیری در یادگیرندگان است و اگر از طریق کنش متقابل (ارتباط مستقیم بین یاددهنده- یادگیرنده) صورت گیرد می‌تواند اثرات شناختی، احساسی، فرهنگی و رفتاری مختلفی بر فرد داشته باشد. بر اساس رویکردهای آموزش در موزه، موزه واجد خصوصیتی است که آن را به عنوان کاتالیزور (عامل شتاب دهنده) جامعه و مرکزی برای کشف مسائل اجتماعی برای بازدیدکنندگان تبدیل می‌کند. بنابراین از این منظر ارتباط هر بخش از میراث فرهنگی (میراث ملموس یا ناملموس) با جامعه و اثرات آن بر اجتماع، سزاوار مطالعه‌ای مجزاست. اما فرآیند یادگیری در حلاء رخ نمی‌دهد و عوامل بسیاری از جمله مدیریت موزه، موزه‌دار، راهنماها، پشتوانه‌های مالی موزه، محیط و معماری آن، امکانات آموزشی و مسائل فردی و گروهی بازدیدکننده بر رخداد آن تأثیرگذار است. در نتیجه تأثیر جمله این عوامل در بحث آموزش به کودک در موزه‌ها افزون‌تر است.

کشور ایران، موزه‌های بسیار غنی دارد که بستر مناسبی برای پژوهش در حوزه کودک هستند. اما تاکنون، اکثر پروژه‌های پژوهشی حول معرفی، طرح موزه کودک در شهرهای مختلف و نوع معماری آن‌ها تمرکز یافته است و این جایگاه، با آنچه در سایر کشورها، در این حوزه رخ می‌دهد، فاصله بسیاری دارد. امروزه تمامی برنامه‌ریزی‌های اجرایی موزه‌ها برای گروه سنی کودک، از جمله کیفیت معرفی آثار، برنامه‌های آموزشی، ارتباط موزه و مدرسه، ارتباط خانواده و موزه و تمهیدات مختلف موزه برای بازدیدکنندگان در این سن، بر رویکردها و مباحث نظری موزه‌شناسی مبتنی است.

در جهان در حال تغییر و تحول امروز، کودکان به ذات، مشتاق اکتشاف و بازآفرینی‌اند. کودکان فراگیرانی هستند که از طریق تعامل با اشیای موجود در موزه به ساخت نظام دانشی خود کمک می‌کنند. عرضه مفاهیم انتزاعی و منطقی از طریق بازی، نمایش، قصه‌گویی و... به صورت تعاملی در محیطی متنوع، چند رسانه‌ای و شوق‌انگیزی مانند موزه، همه مخاطبان به خصوص قشر سنی کودک را به تفکر خلاق و اندیشه منطقی، آشنایی با هویت ملی و ... وای دارد، که از اهداف اصلی پاسداری از میراث فرهنگی هر کشوری توسط نسل نو است. در ایران، برای حل این معضل، ابتدا باید دید با این شیوه معرفی میراث ملی و سطح کنونی برنامه‌های آموزشی موزه‌ای، چه چیز عاید کودک به عنوان مخاطب موزه‌ای می‌شود؟ با شرایط کنونی، آموزش و به دنبال آن هدف از آموزش که یادگیریست به چه میزان و به چه نحوی در موزه‌های ایران رخ می‌دهد؟ ایران در این زمینه چه فرصتهایی دارد؟ چگونه در موزه‌ها به آموزش میراث فرهنگی بپردازیم؟ چگونه میراث فرهنگی در ذهن کودکان ماندگار خواهد شد؟

در واقع پس از تعیین نقش موزه‌ها در آموزش میراث فرهنگی به کودک، می‌توان به نقایص حال حاضر موزه‌ها در ایران در حوزه آموزش به گروه سنی کودک پی برد و در جهت رفع آن چاره اندیشی کرد. محتوای فصول پایان نامه از این قرار است:

فصل نخست، به ادبیات پژوهش حاضر پرداخته است. فصل دوم، مبحث موزه و آموزش در موزه‌ها را شامل می‌شود. در فصل سوم به روانشناسی کودک و آموزش در دوران کودکی می‌پردازیم و در نهایت فصل چهارم- مطابق با اهداف پژوهش- به نقش موزه‌ها در آموزش، یادگیری و انتقال میراث فرهنگی به کودکان ۵ تا ۹ ساله

اختصاص دارد و در انتها با ارائه پیشنهادات و راهکارهای عملی به نتیجه می‌رسیم. همانطور که می‌دانیم هر آنچه که میراث فرهنگی نام می‌گیرد قابلیت حفظ و انتقال به نسل بعد را داراست، اما برای نگارنده حفظ و انتقال آن دسته از میراث فرهنگی که بیشتر در خطر فراموشیست (میراث ناملموس) الویت دارد. در نتیجه، به علت وسیع بودن حوزه میراث فرهنگی، اغلب؛ مثال‌ها، تصاویر و نمونه‌های بررسی شده در حوزه میراث ناملموس، مانند بازی‌ها، قصه‌ها، روایات، چیستی، چرایی و چگونگی (فلسفه وجودی) آثار مد نظر قرار داده شده است.

تصاویر و نمونه‌های اجرا شده در کتابخانه و موزه ملی ملک، موزه عروسک و فرهنگ ایران و موزه عروسک و اسباب بازی کاشان ثبت شده‌اند. طریقه ارجاع نیز به روش APA می‌باشد.

منابع و مأخذ فارسی

کتاب و مقالات:

اسپورن، الکس اس، (۱۳۷۵)، پرورش استعداد همگانی ابداع و خلاقیت، ترجمه حسن قاسم زاده، تهران: انتشارات نیلوفر.

آقازاده، محرم، (۱۳۸۲)، راهنمای عملی برنامه‌ریزی آموزشی، تهران: نیکو نشر.

اورلیج، دونالدسی، ریچاردسی، کالاهان، (۱۳۷۹)، راهبردهای تدریس، ترجمه سیامک رضا مهجور و پروین غیاثی، تهران: انتشارات ساسان.

برک، لورا، (۱۳۸۱)، روانشناسی رشد، مترجم یحیی سید محمدی، ج ۱ و ج ۲، تهران: نشر ارسباران.

چمپن، گی، (۱۳۸۹)، آبی کوچولو، ترجمه مهشید مجتهدزاده، راهنمای فعالیت‌های آبی کوچولو: نوشته لیل کفاش زاده، آموزش مرمت به کودکان، دفتر آموزش و پژوهش کودک و نوجوان پژوهشکده میراث فرهنگی.

حریرفروش، زهرا، (۱۳۷۸)، الگوی تدریس مبتنی بر نظریه‌ی فراشناخت، نشر سازمان آموزش و پرورش تهران.

حریر فروش، زهرا، رعنائی، مجید، (۱۳۷۷)، راهنمای عملی الگوی تدریس، تهران: نشر شورا.

درخشان، آزاده، منصوریان، حمیدرضا، (۱۳۹۶)، میراث فرهنگی برای کودکان و نوجوانان (۶ تا ۱۵ سال)، تهران: نشر جوانه رشد.

دوله، آندره، مه‌رس، فرانسوا، مفاهیم کلیدی موزه‌شناسی، بهار (۱۳۹۲)، مقاله، ترجمه‌ی انگلیسی به فارسی: کورس سامانیان، مرضیه حکمت، معصومه کریمی.

دوله، آندره، مه‌رس، فرانسوا، (۱۳۹۵)، فرهنگ واژگان موزه‌شناسی، ترجمه میثم عبدلی، انتشارات آستان قدس رضوی: کتابخانه و موزه ملی ملک.

رستگار، طاهره، (۱۳۸۲)، ارزشیابی در خدمت آموزش، تهران: موسسه فرهنگی منادی تربیت.

روح‌الامینی، محمود، (۱۳۷۲)، زمینه‌های فرهنگ‌شناسی، تهران: انتشارات عطار.

رئیزی، حسین، (۱۳۹۲)، حقوق کودک و نوجوان: از تولد تا هجده سالگی، نشر توانا.

سارامان و همکاران، شارل، (۱۳۷۱)، روش‌های پژوهش در تاریخ، جلد ۳، مترجمان: ابوالقاسم بیگناه، دکتر غلامرضا ذات‌علیان، دکتر اقدس یغمایی، معاونت فرهنگی آستان قدس (واحد نشر بنیاد پژوهش‌های اسلامی).

شجری، فتح‌الله، (۱۳۷۹)، یادگیری خلاق، تهران: انجمن قلم ایران.

شریعتمداری، علی، (۱۳۸۵)، اصول و فلسفه تعلیم و تربیت، انتشارات امیرکبیر.

صادق‌پورفیروزآباد، ابوالفضل، میرعزیزی، سیدمحمود، خلیل زاده مقدم، مریم، (۱۳۹۳)، کتاب مطالعات موزه (اصول و مبانی)، نشر سمیرا.

صفوی، امان‌الله، (۱۳۸۷)، روش‌ها، فنون و الگوهای تدریس، تهران، معاصر.

علاقه‌بند، علی، (۱۳۸۵)، مقدمات مدیریت آموزشی، نشر روان.

عموپور، مسعود، (عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی رشت)، (۱۳۸۶)، مبانی برنامه‌ریزی درسی، فرهنگ ایلیا.

فوشه، پل، (۱۳۷۷)، خواندنی‌های کودکان و احتیاجات آن‌ها، ترجمه علی محمد کاردان، راهنمای کتاب، تهران: سخن.

کدیور، پروین، (۱۳۸۸)، روان‌شناسی یادگیری، تهران: سمت.

کوبرن، ویلیام، (۱۳۷۹)، ساختارگرایی برای معلمان علوم، ترجمه: محمود امانی طهرانی، رشد و آموزش ابتدایی (ویژه نامه آموزش علوم).

کوش، دنی، (۱۳۸۱)، مفهوم فرهنگ در علوم اجتماعی، ترجمه فریدون وحید، تهران: انتشارات سروش.

گوتیه، کلرمون، تاردیف، موریس، (۱۳۹۴)، کتاب پداگوژی: علم و هنر یاددهی، یادگیری از دوران باستان تا به امروز (نظریه و کاربرد)، ترجمه دکتر فریده مشایخ، انتشارات سمت.

لطف‌آبادی، حسین، (۱۳۸۷)، روان‌شناسی تربیتی. تهران: سمت.

مایال، بری، (۲۰۱۳)، تاریخچه جامعه‌شناسی کودکی، ترجمه حسام حسی‌زاده (۱۳۹۵)، نشر رهایی.

منصورزاده، یوسف، حاتمی، ابوالقاسم، (۱۳۹۶)، مبانی موزه‌داری، تهران: انتشارات سمت و موزه ملی علوم و فناوری.

مهجور، رضا (سیامک)، (۱۳۷۰)، روان شناسی بازی، تهران: نشر راه‌گشا.

گزارش‌ها، نشریه‌ها، مجله‌ها، کارگاه‌ها، پایان‌نامه‌های دانشجویی و مصاحبه‌ها:

جواهری، محمدرضا، (در دست چاپ)، شیوه تدوین سناریو برای راه‌اندازی یا بازسازی موزه‌ها.

جوکا، ام‌ای. دبلیو آر، ماسکیل، (۱۳۸۰)، تجلی ساختارگرایی، تدریس واقعی و خود جوش به روش ساختارگرا در شرایط نامساعد، ترجمه محمود امانی تهرانی، مجله رشد.

حریریان، الهه، زمستان (۱۳۹۴)، گزارش قصه‌گویی در موزه‌ها، گروه راز گردونه و گروه باغ قصه‌ها (لیلا کفاش زاده، معصومه رعنا، سمیرا مهین خواه، الهه حریریان، پریسا به‌آبادی، محمد نوروزی).

حریریان، الهه، (۲۰۱۶/۱۰/۰۵)، (۲۰۱۶/۱۲/۲۳)، (۲۰۱۷/۰۲/۱۰).

حکمت، محمد، اسفند (۱۳۹۵)، از پست و بلند موزه، میراث، بدون پسوند، سخنرانی در اولین جلسه کارگاه ملاقات موزه و شهر.

خدابنده لو، فاطمه، (۱۳۹۶/۱۱/۲۷) - مصاحبه توسط دوستی، مائده.

دبیری‌نژاد، رضا، (۲۰۱۶/۰۹/۲۰)، مصاحبه توسط دوستی، مائده.

درخشان، آزاده، (۱۳۸۹)، رهیافت بنیادین باستان‌شناسی در ارتقای سطح فرهنگی جامعه: تبیین راهکارهای پیوند کودکان (۶ تا ۱۰ سال) با میراث فرهنگی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد باستان‌شناسی، تهران: دانشگاه آزاد اسلامی (واحد تهران مرکز).

سهرابی، امیر، (۲۰۱۷/۰۹/۲۴)، مصاحبه توسط دوستی، مائده.

سلیمانی، ایوب، تابستان (۱۳۷۵)، بازی و نقش آن در رشد شخصیت کودک، مجله علوم تربیتی پیوند، شماره ۲۰۱، ۲۰۲، ۲۰۳.

صابری نجف‌آبادی، ملیحه (استادیار سازمان مطالعه و تدوین (کتاب‌های درسی) سمت)، (۱۳۹۰)، آموزش فلسفه به کودکان در موزه‌های تعاملی علم، تفکر و کودک، سال دوم، شماره اول، بهار و تابستان، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.

کریمی، معصومه، (۱۳۹۲)، بررسی عوامل مؤثر بر یادگیری از اشیاء سفالین در موزه آبگینه و سفالینه‌های ایران (پایان نامه کارشناسی ارشد)، فارغ التحصیل صنایع دستی از دانشگاه هنر تهران، راهنما: دکتر کورس سامانیان و مشاور: دکتر صمد سامانیان.

کفاش زاده، لیلا (مسئول دفتر پژوهش و آموزش کودکان و نوجوانان سازمان میراث فرهنگی)، (۱۳۸۹)، گزارش جلسه مؤسسه پژوهشی تاریخ ادبیات کودکان.

کفاش زاده، لیلا، شجاعی، پرینا، ۱۰ بهمن (۱۳۹۵)، گزارش دوره آموزشی راهنمایان موزه برای مخاطب کودک و نوجوان، سخنرانان: مسعود ناصری (موزه عروسک‌های ملل کاشان)، مریم خاکپور (کارشناس هنر و آموزش کودک، علیرضا قلی نژاد (عضو ایکوم)، دفتر آموزش و پژوهش کودک و نوجوان و کمیته ملی موزه‌ها (ایکوم).

کفاش زاده، لیلا، (۱۳۸۹)، گزارش کارگاه آموزشی میراث من، برگرفته از سایت: <http://ketabak.org>.

لیپمن، متیو، (۲۰۰۳)، مصاحبه با شبکه خبری مهرنیوز، برگرفته از سایت: www.mehrnews.com.

منزوی، دامون، (۱۳۹۶)، نقش موزه‌ها و نظام‌نامه اخلاق حرفه‌ای، ایکوم.

منصورزاده، یوسف، (۱۳۹۶)، مصاحبه توسط دوستی، مائده.

مولوی، پروانه، پاک‌سرشت، محمدجعفر، صفایی مقدم، مسعود، حقیقی، جمال، مهرعلیزاده، یدالله، (۱۳۸۸)، بررسی تحلیلی مبانی معرفت‌شناختی، سازنده‌گرایی و مضمون‌های تعلیم و تربیتی آن، مجله علوم تربیتی دانشگاه شهید چمران اهواز، دوره ۵، ش ۴.

ناصری، مسعود، (۲۰۱۷/۰۸/۰۴)، سخنرانی در کارگاه آشنایی با موزه و کودک، کاخ نیاوران.

نظار، محمد، (۲۰۱۷/۰۹/۲۴)، مصاحبه توسط دوستی، مائده.

نشریه تفکر و کودک، سال اول، شماره اول، بهار و تابستان (۱۳۸۹)، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.

نوروزی، محمد، (۲۰۱۶/۱۰/۰۵)، (۲۰۱۶/۱۱/۲۶)، (۲۰۱۶/۱۲/۲۳)، (۲۰۱۷/۰۲/۱۰)، (۲۰۱۷/۰۸/۰۴)، مصاحبه توسط دوستی، مائده.

نیک‌پور، فرناز، آذر ماه (۱۳۷۹)، برنامه‌ریزی یک بازدید موفق از موزه برای دانش‌آموزان (ترجمه مقاله)، نشریه داخلی سازمان میراث فرهنگی کشور.

- Allard, M, and S Boucher. (1998). *Eduquer au musse. Un modele theorique de pedagogie museale*. Montreal: Hurtubise.
- Allard, M, and S Boucher. (1998). *Eduquer au musse. Un modele theorique de pedagogie museale*. Hurtubise HMH.
- Allard, M, and S Bounche, and L Forest. (1994). "the museum and the school." *The McGill Journal of Eduction* 29, no. 2: 197-212.
- Anderson, D, B, Piscitell, K Weier, M Everett, and C Tayler. (2002). "Childeren's Museum Experiences: Identifying Powerful Mediators of Learning." *Curator: The Museum Journal* 45, no.3: 213-231.
- Aries, p. (1973). *L'enfant et la vie familiale sous l'Ancien Regime*. Paris:Seul.
- Ausubel, D.P. *Educational Psychology: (1968). A Cognitive View*. New York: Holt, Reinhart and Winston.
- Balling, JD, and Falk. (1980). "A Perspective on Field Trips: Environmental Effects on Learning." *Journal of Curator* 23, no.4: 229-240.
- Bradburn, James M. (1999). "Changing Desingership: The Rol of the Designer in the Informal Learning Environment." *Museum Management and Curatorship* 18, no.2: 159-171.
- Brown. L. A L., Metz, K. E. & Campione. J. C. 1996 Social interaction and individual understanding in a community of learners: The influence of Piaget and Vygotsky. In A. Tryphon & J. Voneche(Eds), *The socialgenesis of thought* (pp. 145- 169).
- Bruner, J. S. (1960). "The Act of Discovery", *Harvard Educational Review*, Vol. 31.
- Calendar kimbell-art-mus. February- August 1995, pages 20.
- Chartier, R., COMPERE, M., et JULIA, D. (1976). *L'education en France du XVI au XVIII siècle*. Paris: SEDES.
- COX-Petersen, Anne M, David D Marsh, James Kisiel, and Leah M Melber. (2003). "Investigation of Guided school tours, student learning, at a

Museum of Natural History. "Journal of Research in Science Teaching 40, no.2:200-218.

De cecco, JOHN P. The psychology and Instruction, PRENTICE- HALL, INC., NEW JERSEY, 1968.

Danilov, Victor J. (1986). "Discovery Rooms and Kids paces: Museum Exhibits for Children", Science and Children, Vol. 23, No.4.

Dockett, Sue, Sarah Main, and Lynda Kelly.(2011)."Consulting Young Childeren: Experiences from a museum." Visitors Studies 14, no.1: 13-33.

Donald, N, and JR Roberson. (2010). "Free Time in Art Museum: Pausing, Gazing and Interacting." Journal of Leisure Sciences: An Interdisciplinary Journal 33, no.1: 70-78.

DUROZOI, G., et ROUSSEL, A. (1990). Dictionaries de philosophies. Paris: Editions Nathan.

Edeiken, Linda R. (1992). "Children's Museums: The Serious Business of Wonder, Play and Learning", Curator, Vol. 35, No. 1

Fisher, Helen V. (1960). "Children's Museums: A Definition and Credo", Curator, Vol. 2, No. 3.

Falk, GH, and LM Adelman. (2003)."Investigating the Impact of prior Knowledge and Interest on Aquarium Visitor Learning." Journal of Research in Science Teaching 40, no.2: 163-176.

Falk, JH and KL Gillespie. (2009). "Investigating the Role of Emotion in Science Center Visitor Learning." Visitor Studies 12, no.2: 112-132.

Falk, JH and LD Dierking. (2000). learning from museum: visitor experiences and making of meaning. Rowman and Littlefield.

Falk, JH and LD Dierking and M Adams. (2006). "Living in a Learning Society: Museum and Free-Choice Learning." In A Companion with Museum Studies, by Sharon Macdonald, 323-336. Blackwell Publishing LTD.

- Falk, John H. (June 1993). "Assessing the Impact of Exhibit Arrangement on Visitor Behavior and Learning." *Curator: The Museum Journal* 36, no. 2: 133-146.
- Falk, John H. Theano Moussouri, and Douglas Coulson. (June 1998). "The Effect of Visitors Agendas on Museum Learning." *Curator: The Museum Journal* 41, no. 2: 107-120.
- Griffen, J. (1998). "Learning science through practical experiences in museums." *International Journal of science Education* 20, no. 6: 655-663.
- Griggs, S. (1983). "Orienting Visitors with a thematice Display." *Journal of mang & Curator* 2: 119-134.
- Hein, George E. (1995). "The Constructivist Museum", *Journal of Education in Museum*, No. 16.
- Hein, George E. (1993). "Evaluating Teaching and Learning in Museum." In *museum: Media: Massage* by Eilean Hooper-Greenhill, 189-203. London.
- Hein, George E. (1999). "Is Meaning Making Constructive? Is Constructivism Meaning." *The Exhibitionist* 18, no. 2.
- Hein, George E. (2006). "Museum Education." In *A Companion to Museum Studies*, by Sharon Macdonald, 340-353. Blackwell.
- Hein, George E. (1995). "The Constructivist Museum." *Journal for Education in Museum*, no. 16.
- Hooper-Greenhill. (2004). "Measuring Learning Outcomes in Museum, Archives and libraries: The Learning Impact Research Project (LIRP)." *International Journal of Heritage Studies* 10, no 2, 151-174.
- Hooper-Greenhill, Ealen. (2000). *Museums and interpretation of visual culture*. London: Routledge.
- Hooper-Greenhill, Ealen. (1999). "Learning in art Museum: Strategies of Interpretation." In *the Educational Role of the Museum*, by Eilean Hooper-Greenhill, 44-52. New York: Routledge.

Hooper-Greenhill, Ealen, and Theano Moussori. (2002). *Researching Learning in Museum and Galleries 1990-1999: A Bibliographic Review*. Leicester: RCMG.

Housen, A. (1992). "Validating a Measure of Aesthetic Development for Museums and Schools." *ILVS Review* 2, no. 2: 213-237.

<http://hamshahrionline.ir/details/72618/1382/02/29>.

<http://sameyh.blogfa.com/cat-2.aspx>.

<http://www.torghabehonline.com/news/detail.asp?id=5240/95-04-25>. Posted on August 8, 2013 by Persian Blog.

<http://www.hawzah.net/fa/Magazine/View/5211/5566/53533>.

<http://www.migna.ir>

<http://www.fekreno.org/ATDK/p4articles/p4articles6.htm5/5/95>

http://mostaghaci.blogfa.com/96_10_30

<http://www.torghabehonline.com/news/detail.asp?id=5240.95-04-25>

<http://mirasschool.com/kids>

[http://ketabak.org/node/2102\(1389-08-16\)](http://ketabak.org/node/2102(1389-08-16))

<https://www.roozrang.com/%DA%AF>

IDA Brenholt Lundgaard, *Learning Museum and Active Citizenship, Museum Social Learning Spaces and Knowledge Producing Processes*, Danish Agency for Culture, 2013.

Kenser, Ladislav. (2006). "The role of cognitive competence in the art museum experience." *Museum Management and Curatorship* 21, no.1: 4-19.

Lewin, Ann W. (1989). "Children's Museums: A Structure for Family Learning", *Hand to Hand: Children's Museum Network*, Vol. 3, No. 1.

Marcus, AS, and TH Levine. (2011). "Knight at the museum: learning history with museums." *Journal of science studies* 102, no. 3: 104-109.

Manson, DDM, and C McCarthy. (2006). "The feeling of exclusion: young peoples perceptions of art galleries." *Journal of museum management and curatorship* 21, no.1: 20-31.

Melbourne, Australia: The Australian Council for Education Research Ltd.

MONTESSORI, M. (s.d). *Psycho- Geometrical*. Amsterdam: Montessori international.

MONTESSORI, M. (1957). *The Human Tendencies and Montessori Education*. Amsterdam: Association Montessori international.

MONTESSORI, M. (1958a). *De L'Enfant a l'adolescent*. Paris: Desclée de Brouwer.

MONTESSORI, M. (1958b). *pedagogie scientifique*. Paris: Desclée de Brouwer.

MONTESSORI, M. (1991b). *To Educate the Human Potential*. Madras: Kalakshetra Press.

Museum Definition, www.icom.museum.

O'Neill, MC, and C Dufresne- Tass's. (1997). "Looking in Everyday life/ Gazing in museums." *Journal of museum management and curatorship* 16, no. 2: 131-142.

Press. Smidt, S. 2009. *Introducing Vygotsky*. UK: Routledge. Splitter, L. J. , & Sharp, A. M. 1995. *Teaching for better thinking: The classroom community of inquiry*.

Rousseau, J-J. (1966). *Emile ou De l'education*. Paris: Flammarion.

Schunk, D. H. (2000). *Learning Theories: An Educational Perspective*, New Jersey: Merrill Prentice Hall.

Serota, N. (1997). *Experience or interpretation: The Dilemma of museum of Modern Art*. Thames and Hudson.

Sharp, A. M. 2003. *Graduate philosophy for children courses*. NJ:Montclair state university, Institute for the Advancement of philosophy for children.

Soren, B.J. (2009). "Museum experiences that change visitors: " *Journal of Museum Management & Curatorship* 24, no. 3: 233-251.

Splitter,L. J. , & Sharp, A. M. 1995. *Teaching for better thinking: The classroom community of inquiry*. Melbourne, Australia: The Australian Council for Education Research Ltd.

STEPHESON, M.E. (1993). "Cosmic Education" . AMI Communications, vol. 1. Amesterdam.

Toit, Herman du, & Brigham Dye. (2008). "Empathic Dramatic Engagement as Metaphor for Learning in the Art Museum. " *visitor studies* 11, no. 1: 73-78.

Trofaneko, BM. (2010). "The Educational promise of public history museum exhibits." *Journal of theory & research in social Education* 38, no. 2: 270-288.

Veverka, John A. (2002). "Planning for Interpretive Training Courses", *The National Journal for Interpretation Canada*, Vol. 28, No. 3.

Wertsch, J. V. 2007. "Mediation ". In H. Daniels, M. Cole & J. V. Wertsch (Eds.),*The Cambridge companion to Vygotsky* (pp. 178-192).

Withers, Deborah M. (2011). "Learning at the museum frontiers: identity, race." *International journal of heritage studies* 17, no. 4: 396-398.

www.ketabak.org.

www.roalddahlmuseum.org.

Xanthoudaki, M. (1998). "Educational provision for young people as independent Visitors to Art Museums and Galleries: Issues of learning and Training." " *Journal of Museum Management & Curatorship* 17, no. 2:159-172.